

9. HET VANGEN VAN OEVERZWALUWEN.

Gedurende de laatste 10 jaren is het ons gelukt om vele duizenden oeverzwaluwen in de broedkolonies te vangen en te ringen. Vooral onze specialisatie in de vangtechniek heeft er toe bijgedragen dat met minder energie elk jaar meer vogels bemachtigd konden worden. Dat ook de vangtechniek van andere oeverzwaluwringers beter is geworden blijkt duidelijk uit de grote aantallen, die in toenemende mate jaarlijks gevangen en geringd worden. Met dit artikelje wil ik proberen om andere ringers eveneens enthousiast te maken om in de komende jaren zoveel mogelijk oeverzwaluwen te ringen.

Zoals U weet broeden oeverzwaluwen in kolonies, soms in zeer grote met 100 tot wel 700 broedparen. Het is waarschijnlijk, dat binnen een broedseizoen diverse paren van de ene kolonie naar de andere verhuizen. Vooral in het begin van het broedseizoen blijkt dit meermalen voor te komen. De vraag doet zich nu voor, hoe en in welke mate deze verplaatsingen voorkomen. Ook 1e jaars jongen worden na het uitvliegen regelmatig in andere kolonies teruggevangen. Deze omzwervingen kunnen over vele honderden kilometers plaats vinden.

Het vangen op slaappleatsen in het voor-, maar vooral in het najaar, kan een antwoord geven op de vraag waar die enorme concentraties vandaan komen. Dit is echter alleen mogelijk als wij met ons allen zoveel mogelijk kolonies in het gehele land zo intensief mogelijk gaan beringe en tevens in de nazomer proberen om op de slaappleatsen de vogels te vangen en te ringen. (De ringen zijn gratis voor oeverzwaluwen!!!)

In Nederland broeden momenteel tenminste 20.000 paren, verspreid over meer dan 300 kolonies. Zonder veel moeite kan 1 ringer met enkele noodzakelijke hulpkrachten per jaar 500 - 1000 of zelfs meer oeverzwaluwen ringen.

Methoden voor het vangen in de kolonies.

De beste vangresultaten verkrijgt men door het gebruik van Japanse mistnetten in een speciale opstelling. Dit doet men in de ochtend- of in de avondschemering. Bij elke kolonie waar men wil ringen worden één of meerdere mistnetten zo dicht mogelijk voor de nestholen tegen de wand geplaatst. Bij hoge wanden worden dan nog één of meer netten op een lager niveau opgesteld. Ongeveer loodrecht hierop, min of meer "fuikend" of "zigzaggend" plaatst men dan nog enkele netten. (zie fig. 1).

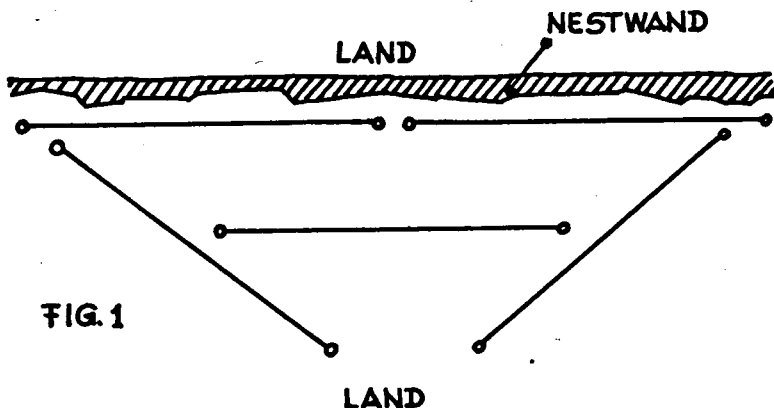

FIG.1

Deze opstelling is uiteraard alleen mogelijk als de kolonie goed bereikbaar is en zich voor de verticale wand geen diep water bevindt. Is er vlak voor de steile wand wel diep water, dan kan men de netten niet loodrecht of fuikend voor de wand plaatsen. Het verdient dan aanbeveling om de netten op te stellen zoals wordt aangegeven in fig. 2 .

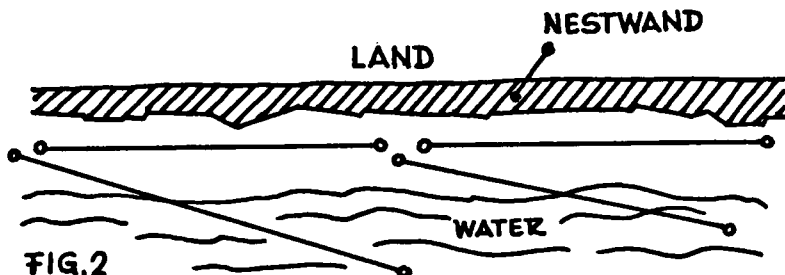

FIG.2

Preciese richtlijnen zijn niet te geven, daar bij elke kolonie de situatie anders is. Het gaat echter om het principe. Wanneer men de netten zoveel mogelijk opstelt als op de voorbeelden is aangegeven, is men verzekerd van een goede vangst.

Voor de avondvangst stelt men de netten op enkele uren voor dat het gaat schemeren. Men moet zorgen een uur vóór zonsondergang vangklaar te zijn.

Bij de ochtendvangst moet men vangklaar zijn als het nog donker is, dus een uur vóór zonsopgang.

Bij de avondvangst kan men direct na het opstellen van de netten beginnen met het uithalen van de vogels. Ze zwaluwen, die op weg waren naar de broedholen worden namelijk reeds direct gevangen. De grote massa keert terug vlak voor het donker worden. Op een avond zal men 4 à 8 keer het net leeg moeten halen. Men hoeft niet verwonderd te zijn als meer dan 100 zwaluwen tegelijk in de netten hangen. Gelukkig is dit een soort, die heel gemakkelijk uit de mistnetten te verwijderen is, maar men dient bedacht te zijn op grote aantallen, die in de schemer uit de netten gehaald moeten worden. Deskundige hulpkrachten dienen dus in voldoende mate aanwezig te zijn.

De gevangen vogels worden zolang in leefnetten of in grote kooien opgesloten. Als men ze meteen weer zou loslaten, zouden ze immers direct weer in de netten vliegen. Bij het bewaren van een groot aantal vogels moet men er niet meer dan 20 bij elkaar in één leefnet of één kooi stoppen. Ze kluiten namelijk dicht op elkaar en het gevaar dat de onderste dan door verstikking of door te grote warmte om het leven komen is niet denkbeeldig. Het is dus van groot belang dat men over voldoende opbergruimten beschikt. Leefnetten, zoals vissers die gebruiken, zijn heel goed bruikbaar. Ze nemen bij het vervoer heel weinig ruimte in. Bij de vangplaats steekt men een stevige stok in de grond van ongeveer 1 meter lang. De leefnetten met gevangen vogels hangt men aan de top van de stok. Aan iedere stok kunnen in het rond 4 netten hangen.

Bij de ochtendvangst kan men natuurlijk niet onbeperkt lang door gaan. In de tijd, dat de kleine jongen gevoerd worden moet na 2 uur de vangst gestaakt worden. Het vangen van vliegvlugge jongen is vooral in de ochtenduren succesvol. Tussen 10 uur en 16 uur zijn de vangsten beduidend lager.

Soms is het niet mogelijk de netten op de normale manier te plaatsen. Engelse ringers gebruiken dan met succes het z.g. hangende mistnet (fig. 3). Wij hebben dit nog nimmer toegepast, maar het lijkt ons zeker de moeite waard het te proberen. Om het net leeg te halen moet het door twee man aan de stokken A worden opgetild, waarna men het zolang elders in de grond prikt en leeghaalt. De scheerlijnen zijn noodzakelijk om de spanlijnen van het net zo strak mogelijk te kunnen houden.

(Red. Het lijkt ons niet eenvoudig om met twee man zo'n net met 30 of 50 vogels op te tillen en ergens neer te zetten. Vier mensen zullen toch zeker nodig zijn.)

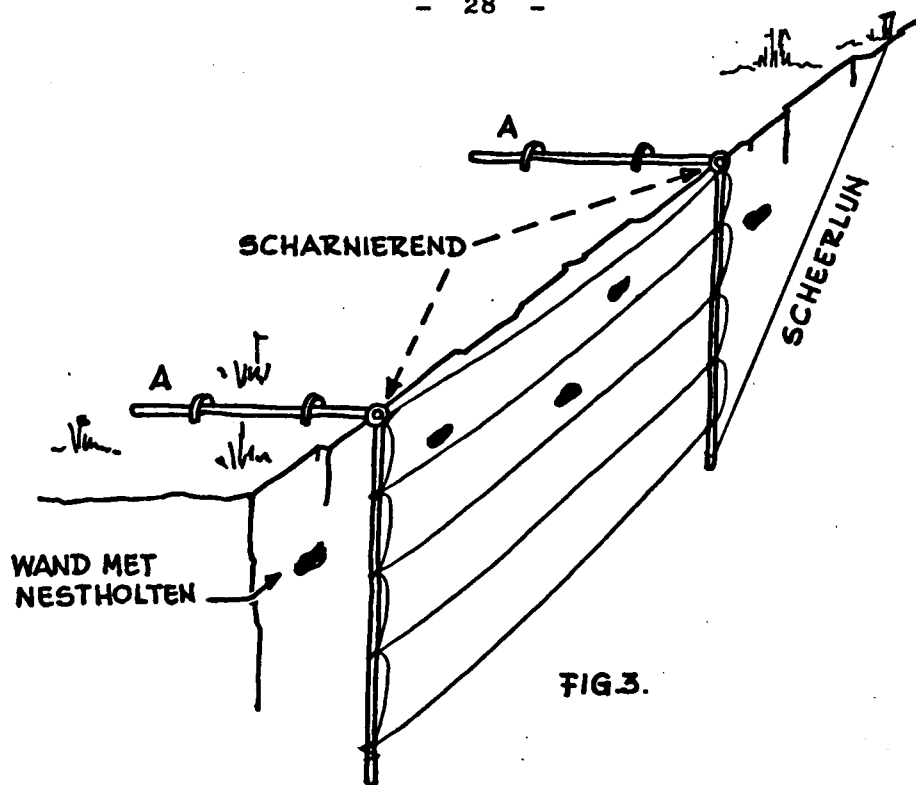

FIG. 3.

Bij de eigenlijke NACHTvangst, die vooral effectief is in kleine en gemakkelijk bereikbare kolonies, gaat men uiterst voorzichtig te werk. Men gebruikt aanvankelijk geen zaklantaarns en loopt uiterst behoedzaam. Bij de minste verontrusting verlaten de vogels de kolonie.

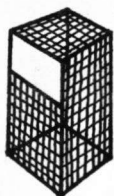
Met proppen poetskatoen, papier of lappen sluit men alle nestingen af. Men kan dan twee dingen doen:

- A. Terwijl het nog donker is plaatst men een opvangkooitje voor het nestgat, nadat de afsluitprop is verwijderd. Met een goede zaklantaarn schijnt men even in de nestholte en daarna verlicht men de ingang schuin van opzij, zonder de vogels te verblinden. Binnen enkele ogenblikken komen de vliegvlugge vogels naar buiten om de kolonie te verlaten. Ze zijn dan in het kooitje gevangen. Zo werkt men nest voor nest af. In het begin van het broedseizoen, als er nog geen vliegvlugge jongen zijn, heeft men steeds ♀ en ♂ tezamen.

B. Men kan ook wachten tot het licht geworden is om dan de vogels op dezelfde wijze nest voor nest te vangen. Een zaklantaarn is dan niet nodig en men heeft het voordeel, dat de vogels bij daglicht verwerkt kunnen worden.

Om eventuele ontsnapte vogels toch te vangen is het wenselijk om vóór de nestholen een mistnet te plaatsen op 75 cm afstand.

In plaats van een vangkooitje kan ook gebruik gemaakt worden van een klein schepnetje, vervaardigd van een nylonkous. Dit prikt men voor de nestholte. Tekeningen hieronder geven enkele ideeën.

Algemene opmerkingen.

Oeverzwaluwen kan men in de kolonies vangen vanaf half mei tot en met het begin van augustus. Zodra er jongen zijn worden de vangsten relatief hoger.

Op de eerste avond of ochtend, als er nog geen vliegvlugge jongen zijn vangt men met netten meestal net zoveel vogels als er bewoonde holen zijn; dus 100 bezette holen = 100 gevangen vogels.

De tweede en derde keer zijn de vangsten vaak even hoog. Men vangt dan echter 10 - 30% reeds geringde vogels terug. Bij kolonies, die intensief beringd worden, kan het aantal vogels, dat reeds is geringd, wel oplopen tot 85%.

Zijn er eenmaal uitgevlogen jongen in de kolonie dan wordt het aantal vangsten ongeveer verdubbeld; dus 100 bezette holen = 200 gevangen vogels.

Het vangen van oeverzwaluwen op slaappleatsen kan alleen met succes geschieden als de slaappleats (b.v. in het riet) gemakkelijk bereikbaar is. Wij hebben hiermee nog weinig succes gehad. Enkele van onze ringers zijn hierin echter zeer bedreven en het is waardevol als zijn hun ervaringen eens in dit blad vermelden.

Wij hopen dat dit verhaaltje voor veel ringers een stimulans zal zijn om te gaan meewerken aan dit onderzoek. Als men in Engeland jaarlijks tienduizenden oeverzwaluwen kan ringen moet dat in ons land toch ook mogelijk zijn.

We moeten er wel voor zorgen niet in elkaars kolonies te gaan ringen. Hou dus contact met de ringers in Uw omgeving. Daar ik nogal eens door het hele land zwerf ontvang ik gaarne opgaaf van de kolonie(s), die door U beringd worden.

H.N.Leijs
Diedenweg 14
EDE
tel. 08380 - 13838